

De christelijke mythologie

Ontstaan en ontwikkeling

Cover:

Pieter de Grebber, *God de Vader wijst Christus in de hemel de zetel aan zijn rechterhand*, 1645 – Utrecht, Museum Catharijneconvent. (detail)

In deze afbeelding van de Heilige Drievuldigheid vertoont God de Vader opvallend veel gelijkenis met de paus: hij draagt een habijt, een koorkap van kostbaar goudbrokaat en een tiara. Maar er is méér aan de hand! Dit schilderij lijkt te zeggen: de paus IS de almachtige God die hoog boven het aards gewemel zelfs zeggenschap heeft over Christus, die onderdanig voor hem knielt (in dit detail niet zichtbaar). Geen schilderij stelt de pauselijke hoogmoed duidelijker voor dan dit.

Alex Tanguy

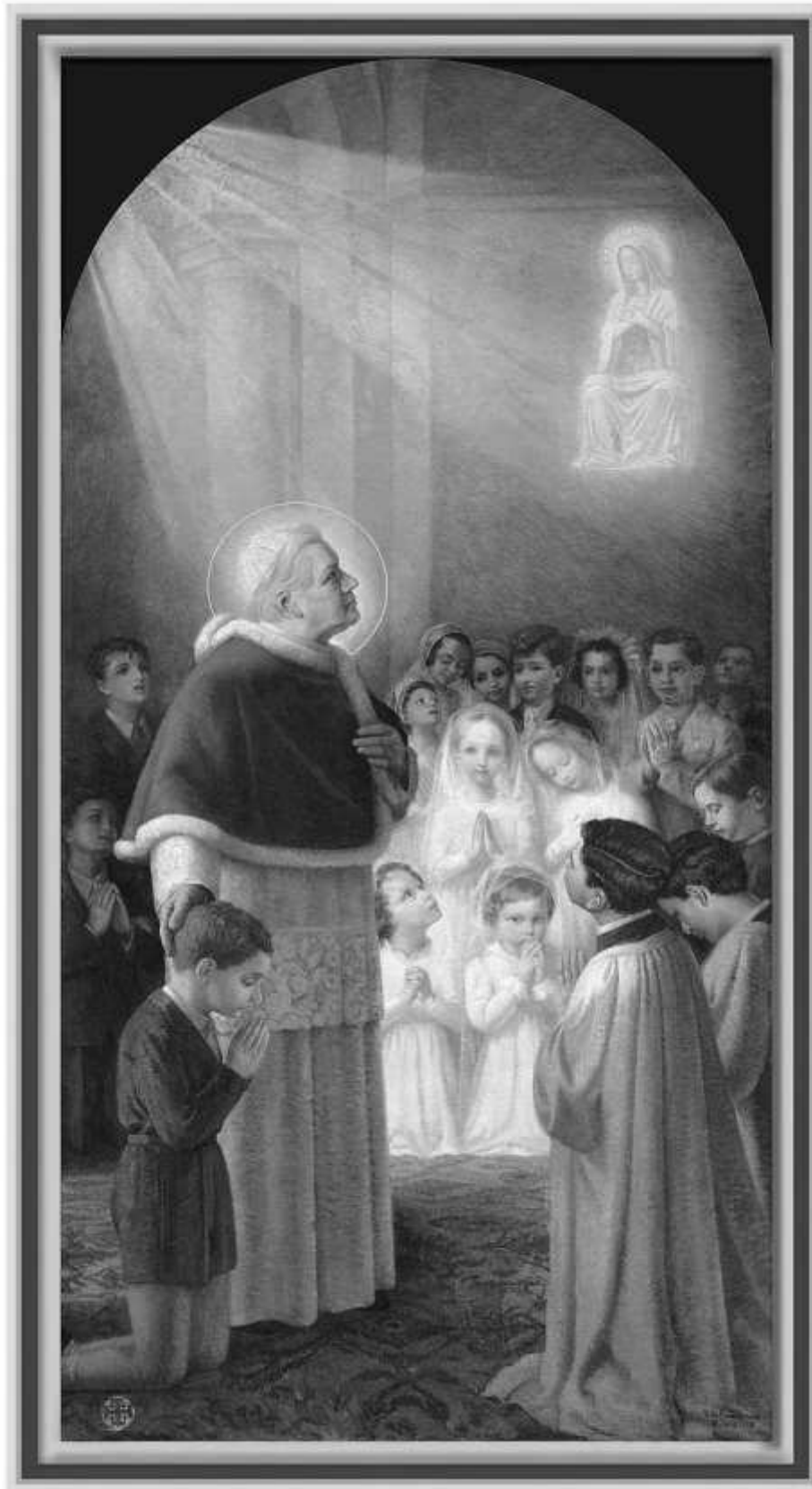
De christelijke mythologie

Ontstaan en ontwikkeling

Inhoud

Inleiding	7
De christelijke mythologie.....	11
De mythe van de naastenliefde.....	17
De Messiasmythe	23
De mythe van het bewijs.....	27
De mythe van de verwijzingen bij klassieke auteurs.....	40
De mythe van de godmens.....	48
De mythe van de witte Jezus.....	49
De geboortemythe	55
De mythe van de maagd.....	62
De mythe van de verrijzenis	67
De mythe van de hemelvaart	74
Was Jezus homo – een mythe in een mythe.....	77
De Paulusmythe.....	81
De Mariamythe.....	90
De Petrusmythe.....	97
De ontstaansmythe van het christendom	118
De martelarenmythe	121
De mythe van de heiligen.....	134
De mythe van de christelijke verdraagzaamheid	146
De mythe van de eerste christelijke keizer	160
De mythe van het geestelijk leiderschap	166
De mythe van de Waarheid.....	174
De mythe van het Heilig Land	179
De mythe van de kinderkruistocht.....	187
De mythe van de vredelievende Kerk	189
De mythe van de Borgia's.....	201
De mythe van de Blijde Boodschap.....	206
De mythe van de armoede.....	214
De mythe van het Grote Gelijk.....	218
De mythe van de neutraliteit	224
De mythe van de vriendelijke Kerk.....	236

De mythe van de Kerk als Onze Moeder	239
Index van persoonsnamen	253
Geraadpleegde literatuur	260
Geraadpleegde websites	262

S. PIO X PAPA: santuario delle Cendrole - Riese Pio X - (R. Baccarini 1955)

1 - Paus Pius X introduceerde de kindercommunie of *Eerste Communie*: *Geef mij een kind en ik schiet er pijlen in die er nooit meer uitgaan.*

Inleiding

Wie in het Westen een minimum aan literaire en/of culturele belangstelling heeft, kent wel een aantal mythologieën: de Germaanse, de Griekse, de Romeinse... Gewoonlijk is de herkomst van de verhalen niet te achterhalen maar vaak lijkt het ene op het andere met wat aanpassingen aan plaats en cultuur. Soms is er een historische kern – denk aan de Trojaanse Oorlog - maar altijd zijn er de universele motieven zoals de haperende verhouding tussen goden en mensen, het ontstaan van de natuurfenomenen, een paradijselijke oorsprongstoestand, een allesverwoestende vloed of een hiernamaals waarin beloning en/of bestraffing plaatsvindt. Niemand twijfelt eraan dat die verhalen fantasie zijn en we genieten ervan maar daar blijft het bij.

Merkwaardig genoeg blijkt dat niet te gelden voor de verhalen die je meekrijgt in een christelijke opvoeding. Hoewel moderne gelovigen Adam en Eva doorgaans wel tot de sprookjeswereld rekenen - een wereld waarin ook engelen en duivels hun plaats hebben gekregen – is dat niet het geval voor heiligen als Sebastiaan en Laurentius – respectievelijk doorzeefd met pijlen en geroosterd op een zacht vuurtje –. Die zouden wel degelijk echt bestaan hebben. Terwijl daar in feite geen enkel bewijs voor is. Op gelijkaardige wijze de historiciteit van Petrus, Paulus en de apostelen in vraag stellen? Ketterij! En als klap op de vuurpijl de authenticiteit van Jezus zélf? Nog erger: heiligschennis! Want dan wordt een grens overschreden die in elke godsdienst nauwlettend wordt bewaakt: aan het goddelijke mag niet worden geraakt. Tekenend in dat verband is de Wikipedia-lijst *Mythologie van A tot Z*¹ waarin geen énkél personage uit de christelijke mythologie wordt vermeld.

Daarom is het net dát wat we hier zullen doen: duidelijk maken dat de hele christelijke religie, alles wat ermee samenhangt en de hele cultuur die eruit voortkwam, gebaseerd is op fantasie. En wie beweert dat dergelijke fantasie waarheid is, maakt op structurele en systematische wijze gebruik van leugens om mensen te boeien – letterlijk - en om het systeem in stand te houden. Dat dat bedrog nu al bijna twee millennia standhoudt² en het einde ondanks toenemende ontkerkelijking in het westen nog lang niet in zicht is, mag en moet ons somber stemmen.

En natuurlijk is godsdienst méér dan een heilig boek, een cultus en wat rituelen. Het is een globaal systeem waaraan mensen zich vastklampen om zin te geven aan hun leven en aan wat er in hun leven plaatsvindt. Vandaar dat heel wat mensen *geloof* toch waardevol vinden. Daarom moeten we ons de vraag stellen: hebben we die fantasie eigenlijk wel nodig om zin te geven aan ons menselijk bestaan? En zelfs áls we er dan vanuit moeten gaan dat alles om ons heen toevallig is en er dus helemaal geen eindbestemming ís, kunnen we ons kortstondig verblijf hier dan toch geen betekenisvolle invulling geven?

Eén ding staat vast: een wereld zonder godsdienst zal een betere wereld zijn. We zouden verdraagzamer zijn en meer begrip en respect tonen voor elkaars geschiedenis en bijbehorende mythologie zonder daarbij de noodzaak te voelen die van de ander te elimineren. Want godsdienst is ook, in feite zelfs op de eerste plaats, de manier waarop van oudsher een groepsgevoel wordt gecreëerd, een saamhorigheidsgevoel, een *wij* tegenover *zij*

¹ https://nl.wikipedia.org/wiki/Mythologie_van_A_tot_Z

² Het christendom heeft zich pas echt als religie ontwikkeld vanaf de tweede eeuw.

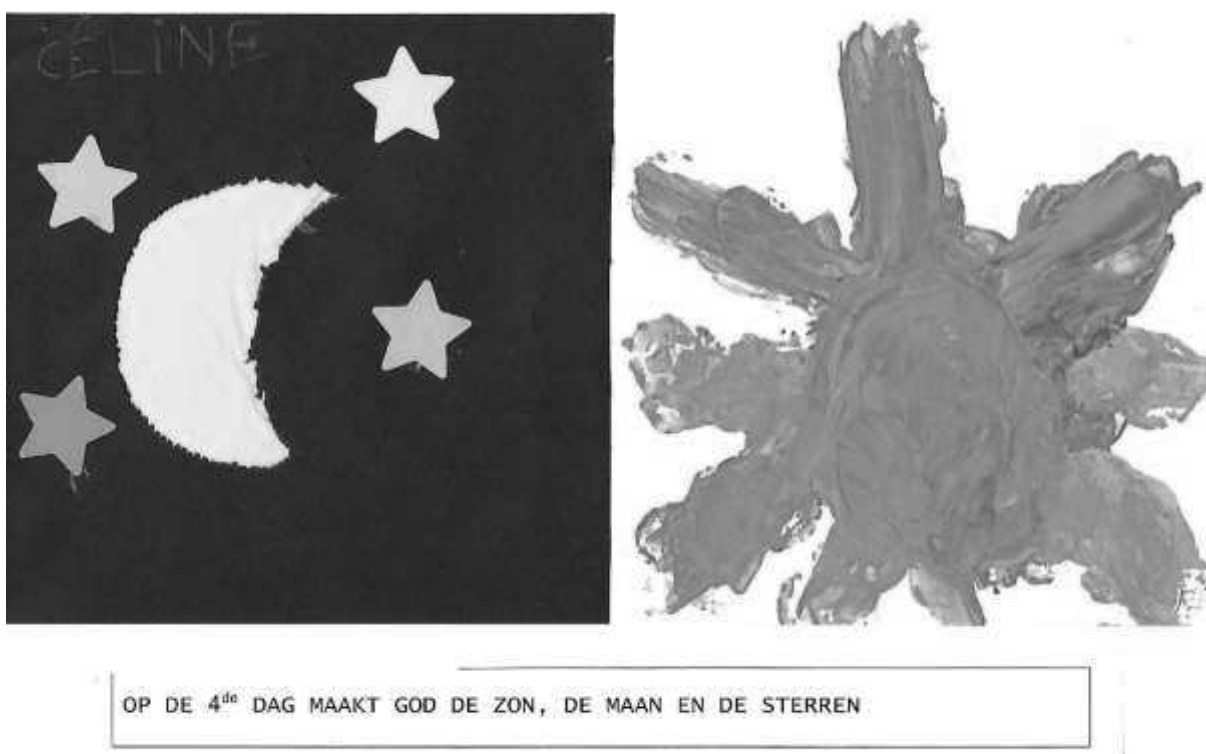
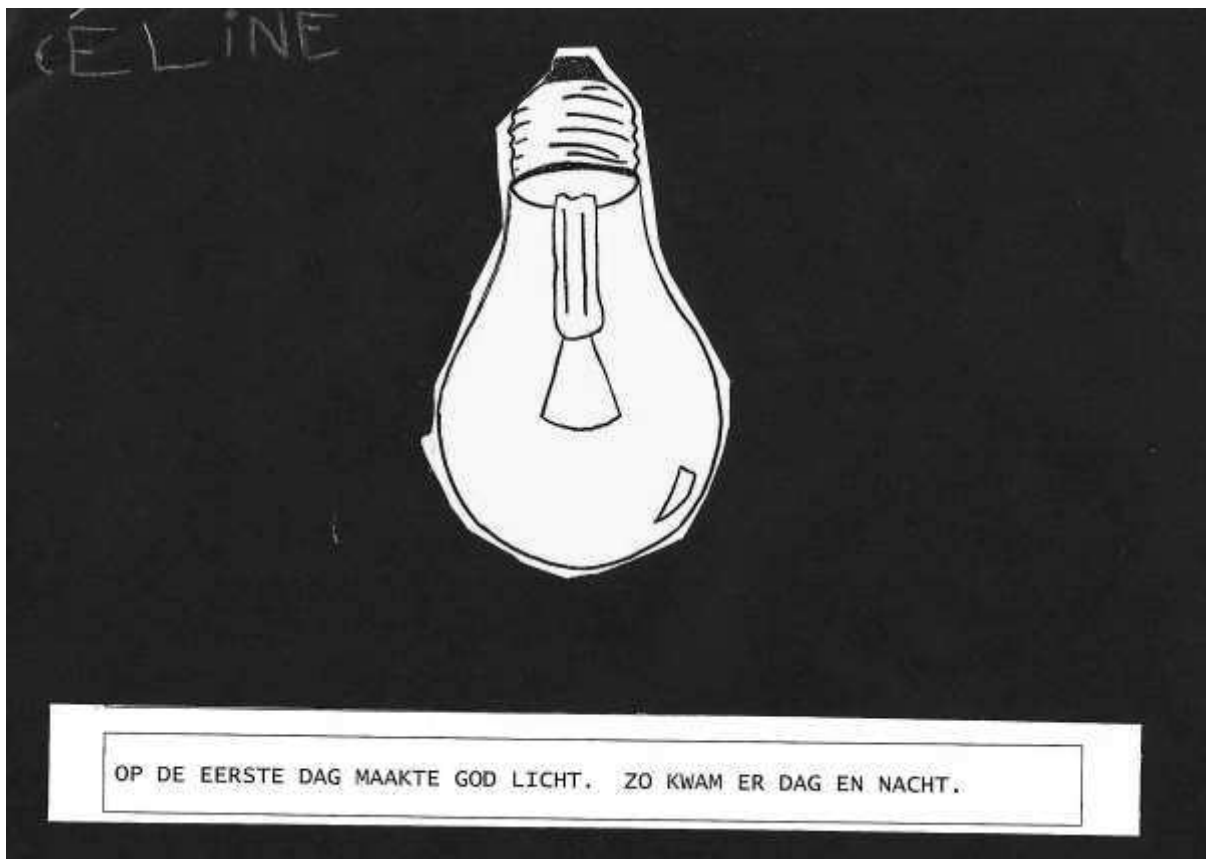
die *anders* zijn en er daarom niet bij horen. Dat is de reden waarom godsdienst overal en in alle tijden voor oorlog en ellende heeft gezorgd. Hoewel onze ervaringen met het Nationaalsocialisme en het communisme ons ondertussen dan weer geleerd hebben dat uitschakeling van religie niet per se stante pede tot een betere wereld zal leiden; er zijn natuurlijk nog andere redenen waarom mensen elkaar naar het leven staan.

Mondialisering en de daaruit voortvloeiende botsingen tussen culturen, hebben bij velen het verlangen naar de terugkeer van de oude rituelen en opvattingen losgemaakt. Krampachtig wordt in het ontkerkelijkt Vlaanderen opnieuw vastgehouden aan rituelen zoals doopsel en kindercommunie. Om dezelfde reden trekken katholieke scholen opnieuw meer leerlingen. Zo verbaast ook de blijvende populariteit van de traditionele Plechtige Communie (niemand kan u vertellen wat het verschil is met het vrijwel gelijktijdig plaatsvindende Vormsel) en van kerkelijke huwelijken en begrafenissen terwijl er nauwelijks nog iemand naar de mis gaat. Sommigen zien daar een nieuwe vorm van religiositeit in en conservatieve politici – inspelend op die veronderstelde nieuwe religiositeit - wijzen handenwrijvend op het belang van het christelijke karakter van de westerse, lees *Europese* cultuur. Je moet maar durven: de superioriteit van de westerse beschaving staven door verwijzing naar een religie die in alle opzichten en tot in haar vezels gebaseerd is op fantasie, leugens en bedrog en vervolgens te vuur en te zwaard werd verspreid. Die moderne, zogenaamd *hernieuwde* religiositeit is dan ook wezenlijk vals. Het is helemaal geen bewijs van een hernieuwd zoeken naar de zin van het bestaan. Dat streven naar herbronning, naar wat gezien wordt als de wortels van het westers bestaan – de christelijke cultuur – is immers geen doel op zich. Het is enkel en alleen een middel om een dam op te werpen tegen wat gezien wordt als dé hedendaagse bedreiging voor de westerse beschaving en cultuur: het oprukken van de islam. De toenemende aanwezigheid van moslims in Europa en de confrontatie met de gevolgen daarvan in de samenleving verontrusten de Europeaan. Die grijpt daarom terug naar het enige dat hij kent en dat in zijn ogen een houvast is in tijden van angst en nood: zijn christelijke verleden.

Die als tegenkracht bedoelde *spiegelreligiositeit* is dan ook louter schijn. De essentie van het christelijk geloof is deze reactionaire christenen in feite onbekend; zij willen de traditionele Europese cultuur consolideren door een wal op te trekken tegen de in hun ogen invasieve islam maar zijn blind voor de ware betekenis van wat zij zo hartstochtelijk verdedigen en beschermen. En wat voor zin heeft het om een religie die je als bedreigend beschouwt, te vervangen door een andere die in wezen even bedreigend is maar die je minder vreest omdat je ermee bent opgegroeid of – en dat is vaak eerder het geval - je er feitelijk al lang van hebt afgekeerd of er, althans geestelijk, afstand van hebt genomen?

Één ding staat onomstotelijk vast. Alle religies zijn gebaseerd op hetzelfde principe en streven als organisatie hetzelfde doel na: ongebreidelde macht door onderdrukking en het aanjagen van angst en vrees. Angst voor de dood en vrees voor onbewezen bestraffingen in een onbewezen hiernamaals. Om het met de woorden van Bertrand Russell te zeggen: *Religion is based primarily and mainly upon fear.*³

³ Godsdienst is hoofdzakelijk en voornamelijk gebaseerd op angst.

2 - Het scheppingsverhaal in de godsdienstlessen op de lagere school. Een kind stelt zich niet de vraag hoe het komt dat God op de eerste dag het licht maakte, zodat dag en nacht ontstonden, terwijl hij de zon, die daarvoor toch noodzakelijk is, pas op de vierde dag schiep.

De christelijke mythologie

Waarom er naast een Griekse en een Romeinse, ook een christelijke mythologie bestaat. Maar waarom die niet zó genoemd mag worden.

Het wereldbeeld van de religie waar mensen in hun jeugd mee opgroeien, blijft levenslang hangen en zelfs wie later ongelovig wordt, zit vaak nog onbewust vast in denkbeelden die hem als kind werden ingeprent. Wat logisch is want kinderen zijn extreem ontvankelijk en kunnen nog geen leugens en bedrog van waarheid onderscheiden. Alleen volwassenen kunnen dat en zelfs dan is het alleen maar met een enorme hoeveelheid wilskracht mogelijk om de drogbeelden uit onze kindertijd te ontmaskeren en er bewust afscheid van te nemen. Niet voor niets hechten religies zoveel belang aan de vorming van kinderen: alleen door volgehouden indoctrinatie op jonge leeftijd kan de continuïteit worden verzekerd. In het geval van de Rooms-Katholieke Kerk waren en zijn de katholieke scholen, godsdienstlessen, de catechismus, de catechisatie ter voorbereiding van de *Eerste Communie*, de *Plechtige Communie* en het *Vormsel*, enz. probate middelen ter zake.

Veel van de daarmee grootgebrachte kinderen zullen bewust én onbewust de hen ingelepelde denkbeelden doorgeven aan hun eigen kinderen. Anderen – kritischer wellicht of getraumatiseerd door de toch niet altijd zo prettige gedachten die hun opvoeders en leermeesters hen meegaven – wenden zich af van het geloof van hun vaders en verwijderen de pijlen uit hun ziel. Jammer genoeg helen de aangebrachte wonden niet altijd. En zelfs als de wonden geheeld zijn zullen de littekens blijven.

Weer anderen komen door voortschrijdend inzicht pas veel later tot de vaststelling dat het geloof waarmee zij zijn opgegroeid in feite niets meer is dan mythologie: een verzameling in de loop van de eeuwen ontstane en gegroeide verhalen over personages en gebeurtenissen waarvan de historiciteit onbestaande, minstens onbewezen is. Fantasierijk en vol ogenschijnlijk zwaarwichtige betekenis. Maar van hetzelfde niveau als elke andere mythologie: leuk om te lezen, om de verhalen te leren kennen en ze mee te nemen als zijnde een onlosmakelijk onderdeel van de ons omringende cultuur maar zonder waarheidsgehalte of wezenlijk belang voor het dagelijks bestaan.

We weten op welke wijze universeel geluk kan worden veiliggesteld. Het belangrijkste obstakel daarbij is echter het godsdienstondericht. Godsdienst verhindert dat onze kinderen een rationele opvoeding krijgen; godsdienst zorgt ervoor dat we de fundamentele oorzaken van oorlog niet weggrijpen; godsdienst verhindert dat we de ethiek van wetenschappelijke samenwerking kunnen aanleren in plaats van de hardnekkige doctrines van zonde en straf. Het is mogelijk dat de mensheid op de drempel staat van een gouden tijdperk maar als dat zo is dan zullen we wel eerst de draak moeten verslaan die de toegangsdeur bewaakt, en die draak is godsdienst.⁴

Bertrand Russell

⁴ The knowledge exists by which universal happiness can be secured; the chief obstacle to its utilization for that purpose is the teaching of religion. Religion prevents our children from having a rational education; religion prevents us from removing the fundamental causes of war; religion prevents us from teaching the ethic of scientific cooperation in place of the old fierce doctrines of sin and punishment. It is possible that mankind is on the threshold of a golden age; but, if so, it will be necessary first to slay the dragon that guards the door, and this dragon is religion.

De Nederlandse auteur Maarten 't Hart, zélf ontsnapt aan het uiterst beklemmende, streng calvinistische milieu waarin hij opgroeide, stelt het wat prozaïscher en op de hem typerende *recht-voor-zijn-raap* manier:

Het blijft iets ongelooflijks dat je gedurende al die jaren van je jeugd dag in, dag uit met zulke onbedaarlijke apekool geteisterd mag worden. Terwijl het van de eerste tot en met de laatste lettergreep een kolossale leugen en verpletterend bedrog is. Toch wordt er geen enkele belemmering opgeworpen om er je hele jeugd mee te vergiftigen. Er wordt juist net gedaan of alle moraal, alle beschaving rechtstreeks uit deze levensovertuiging voortvloeit. En dat terwijl juist deze fanatiekste en onverdraagzaamste van alle godsdiensten een vreselijke geschiedenis achter de rug heeft. (...)⁵

Christenen bestuderen met ongeveer de interesse de Germaanse, Keltische, Griekse en Romeinse mythologie maar komen er niet toe de Hebreeuwse mythologie waarvan hun Bijbel de schriftelijke neerslag is, als dusdanig te erkennen. Nooit spreken zij over de *christelijke mythologie*. Als het over hun heilige boek gaat, zijn zij ziende blind en wijzen voortdurend op de zogenaamd *unieke* ethische, filosofische en theologische waarde ervan. Dat terwijl de Bijbelse verhalen in alle opzichten voldoen aan de klassieke kenmerken van mythen: verhalen over mensen en goden waarin op fantasierijke en niet-wetenschappelijke wijze een verklaring voor culturele of natuurverschijnselen wordt gegeven of een ethische boodschap wordt verduidelijkt. Schoolvoorbeelden ervan zijn de scheppingsverhalen in het Bijbelboek Genesis en de verhalen over de herkomst van het joodse volk in Exodus.

Het is veelzeggend dat er nauwelijks encyclopedische beschrijvingen van het fenomeen *mythe* bestaan die de Bijbelse verhalen wél als voorbeeld aanhalen. Vaak wordt er zelfs expliciet een onderscheid gemaakt tussen de *voorchristelijke* mythen en de verhalen van het christendom die blijkbaar niet als mythen beschouwd kunnen of mogen worden. Zo lezen we in *Wikipedia* onder het lemma *mythe* dat het *een voorchristelijk volksverhaal is waarin (heidense) goden een rol spelen. De bekendste mythen zijn die van de Grieken en de Romeinen*. Het verhaal van Prometheus die de mensen het vuur bracht maar daar door Zeus voor werd gestraft, is volgens die opvatting een mythe. Het verhaal van Adam en Eva die in het Aards Paradijs aten van de boom van kennis van goed en kwaad en daarvoor door Jahweh werden gestraft, niet. Als de Germaanse held Siegfried een bad neemt in het bloed van de door hem verslagen draak, wordt hij onkwetsbaar. Een vertelseltje, een mythe. Als Jezus zegt: *dit is mijn bloed dat voor u en voor alle mensen wordt vergoten tot vergeving van de zonden*, en eraan toevoegt: *wie daarvan drinkt, zal leven ook al is hij gestorven*. Met andere woorden: zijn bloed als levenselixir dat onsterfelijk maakt. Maar dat is blijkbaar géén mythe.

Toch staat de Bijbel vol mythen en sagen. En dan hebben we het niet alleen over de kosmogonische⁶ en etiologische⁷ mythen van de Pentateuch. De bekende uittocht van het joodse volk uit Egypte bijvoorbeeld, met de doortocht door de Rode Zee en de veertig jaar durende zwerftocht door de woestijn, werd nooit historisch gedocumenteerd en kan dus alleen maar als een mythe beschouwd worden. Een ander voorbeeld: archeologen hebben aangetoond dat er in het huidige Bethlehem in het begin van onze jaartelling géén bebouwing

⁵ Maarten 't Hart, *De Schrift betwist*, p.365-366. - Amsterdam/Antwerpen, De Arbeiderspers, 2010, 2de druk.

⁶ Mythen over het ontstaan van de mens, de wereld en/of de goden.

⁷ Mythen over het ontstaan van natuur- en/of culturele (o.a. sociale) verschijnselen.

was en dat de plaats gewoon niet bestond. Ook het verhaal van Jezus' geboorte is dan ook een mythe maar daarover later méér.

Ten slotte mag Jezus volgens de evangelisten Mattheüs en Lucas dan wel afstammen van de grote koning David, van David zélf werden door archeologen nergens sporen aangetroffen. Terwijl deze koning der koningen, die volgens de Bijbel regeerde van 1010 tot 970 v.C., in een reusachtig paleis zou hebben gewoond in de stad Jeruzalem en aan het hoofd stond van een rijk dat zich kon meten met het Egyptische en het Mesopotamische. Met recht en reden zouden we dus mogen verwachten dat de heerser van een dergelijk rijk op de één of andere manier sporen heeft nagelaten zoals vermelding in de geschiedschrijving van de omringende staten. Of we zouden toch minstens de fundamenten van zijn paleis moeten aantreffen. Helaas, ondanks talloze opgravingen werd er uit de hele periode tussen de 16de en de 8ste eeuw vóór Christus helemaal niets teruggevonden, zelfs geen potscherven. De waarheid is dat er in het Judea van die tijd helemaal geen steden waren; er waren alleen maar dorpjes en -tijdelijke - nederzettingen van nomaden. Koning David heeft, net als de mythische koning Arthur, misschien wel ooit bestáán maar hij was niet méér dan een plaatselijk stamhoofd. De rest is mythologisering.

De merkwaardige herkomst van de christelijke mythologie

Elke religie heeft heilige oorden, gewoonlijk plaatsen die op de één of andere manier in verband staan met de ontstaansmythe van de religie of met de stichter ervan. Het christendom, van oorsprong een joodse sekte, heeft om die reden de stad Jeruzalem als heiligste plaats gemeen met het jodendom. Maar de christelijke mythologie zoals wij die vandaag kennen, heeft zich pas echt zelfstandig ontwikkeld vanaf de 4de eeuw dankzij de Romeinse keizers Constantinus, beter bekend als Constantijn - de man die met zijn Edict van Milaan in 313 godsdienstvrijheid in het rijk creëerde - en Theodosius - die in 380 het christendom uitriep tot staatsgodsdienst -. Vanaf dat moment was Rome het officiële epicentrum van de nieuwe succescultus hoewel het kernverhaal van het christendom – de lotgevallen van Jezus van Nazareth - zich niet in Rome afspeelt maar wel in de Romeinse provincie Judea, de plek die later het Heilig Land zou worden genoemd. Maar daar was, na het neerslaan van de joodse opstanden in de eerste en tweede eeuw, helemaal niets meer aanwezig van wat op één of andere manier met die stichtingsmythe in verband zou kunnen worden gebracht. Sterker: de terugtrekkende troepen van keizer Hadrianus hadden geen steen op de andere gelaten. Vervelend dus voor de nieuwe cultus. Vandaar dat Constantijn – die zich om politieke redenen had ontpopt tot de grote promotor van het nieuwe geloof in zijn rijk – zijn moeder Helena de opdracht gaf ter plekke op zoek te gaan naar het nodige bewijsmateriaal. Zij moest er met andere woorden de heilige plaatsen terugvinden waar geen enkele zichzelf respecterende godsdienst zonder kan.

Met die duidelijke zending ging Helena aan de slag. Helaas moet zij al snel hebben vastgesteld dat er in dat godvergeten land niet veel meer dan gloeiendheet zand te vinden was. Sterker: keizer Hadrianus had zijn legers na de tweede joodse opstand (Bar Kochba) van de jaren 132-135 de opdracht gegeven heel Jeruzalem met de grond gelijk te maken en de omliggende grond met zout te bestrooien opdat er werkelijk niets meer zou groeien, laat staan bloeien. Aan die situatie was 200 jaar later nauwelijks iets veranderd. Dàt was echter buiten de waard gerekend, in dit geval de herbergiersdochter die Helena oorspronkelijk was. *Wat er niet is* – zo moet zij gedacht hebben – *zal er komen*. En dus werd de plaats waar 200 jaar eerder door keizer Hadrianus een tempel voor de godin Venus was gebouwd, door haar aangewezen als

de plaats waar het graf van Jezus zich bevond. De tempel werd afgebroken, het Heilig Graf werd *gevonden* en in 335 werd op de bewuste plaats de Heilig Grafkerk ingewijd. De kerk zou in de loop der geschiedenis meerdere malen worden verwoest, wederopgebouwd en uitgebreid. Hedendaagse bezoekers worden er binnengeloodst in de *Kapel van de Kruisiging* waar ze de *rots van Golgotha* kunnen aanschouwen waarop Jezus' kruis zou hebben gestaan maar ook de steen waarop zijn lichaam zou zijn gebalsemd. Onder dat alles zou zich zijn graf bevinden. De toeristische pelgrim hoeft dus niet meer naar Golgotha zélf; de rots werd gewoon naar hém gebracht. Bovendien bevindt zich onder die rots ook nog de *Adamskapel*, opgericht op de plek waar Adam, de eerste mens, zou zijn begraven. Nou ja, niet helemaal want volgens de overlevering gaat het eigenlijk alleen over zijn schedel. Toen Jezus gekruisigd werd, stroomde zijn Heilig Bloed over de rots en vulde Adams schedel, daarmee symboliserend hoe Jezus met zijn dood en verrijzenis de vloek verbrak die door Adams schuld – de *zondeval* – de mensheid sedert haar ontstaan teisterde. Hoeveel symboliek kan er op één plek worden samengebracht? Het graf van Adam dus, het graf van Jezus en daar bovenop de rots van Golgotha: zoveel heiligheid en symboliek op één plaats, je zou van minder in zwijm vallen. De Heilig Grafkerk is dan ook helemaal geconcipeerd als de belichaming van de christelijke heilsleer. Volgens die leer is Jezus op aarde verschenen en de kruisdood gestorven om de mensheid te verlossen die sedert de zogenaamde *zondeval* verstoken was van toegang tot de hemel. Deze eigenaardige en intrigerende mythe komt later nog ter sprake in het hoofdstuk *De mythe van de maagd*. Over het ontstaan ervan zullen we het hebben in *De mythe van de verrijzenis*.

Toen het christendom zich vanaf die bewuste vierde eeuw begon te ontwikkelen tot een systeem dat antwoord gaf op alle mogelijke vragen waarmee de mens op zijn levensweg geconfronteerd werd, eigende het zich net als elke religie steeds meer het alleenrecht toe op moreel gebied. Toen daar dan ook nog reële wereldlijke macht bijkwam, stonden de poorten open voor een verovering van de wereld die zijn voorgaande niet gekend heeft. Listen, leugens en bedrog, gepaard aan een meedogenloze wreedheid en nietsontziende machtswellust hebben tot ongekende excessen en gruwelen geleid.

Ieder kind groeit op met sprookjes, maar het is niet gezond als je daar als volwassene in blijft geloven. En dat geldt ook voor samenlevingen. Er is geen enkele theocratie die het wetenschappelijk of filosofisch ergens gebracht heeft. Wie vooruitgang maakt, laat het miraculeuze achter zich. De meest succesrijke moslimlanden zijn niet toevallig ook de meest seculiere. Vandaar ook het opmerkelijke wereldwijde succes van de joden, die hun monotheïsme veel eerder dan de christenen achter zich gelaten hebben en daardoor zo belangrijk zijn geweest in de geschiedenis van de westerse wetenschap en cultuur.

(Christopher Hitchens in een interview in *De Morgen*, 20-02-2008)

Ook vandaag nog worden we voortdurend geconfronteerd met de immoraliteit van deze op leugens gegrondveste zogenaamde heilsleer. Denken we aan het verbod op contraceptie waardoor onnoemelijk veel leed werd en wordt veroorzaakt bij de zwaksten in de samenleving, traditioneel de geliefkoosde slachtoffers van een godsdienst die vooral woekert waar onwetendheid en naïeve onschuld aanwezig zijn. Denken we aan de onnoemelijk veel slachtoffers van pedofilie en andere seksuele delicten, veroorzaakt door een systeem dat mannen én vrouwen dwingt hun seksuele verlangens af te zweren, zogenaamd om zich

honderd procent te kunnen geven aan de Heilige Kerk. Denken we aan het fnuiken van de ontluikende seksualiteit bij kinderen en jongeren door het dreigen met hel en verdoemenis bij masturbatie en voorhuwelijkse seks. Denken we aan de zelfs door de zogenaamd progressieve paus Franciscus in 2021 nog maar eens herhaalde veroordeling van homoseksualiteit en het weigeren van de sacramenten aan homoparen. Kortom: de veroordeling van alles wat niet overeenstemt met een totaal achterhaalde visie op menselijke relaties, gestoeld op *wat de Bijbel ons voorhoudt*.

En dat terwijl een grondige lectuur van die Bijbel ons leert dat mensen altijd al geweest zijn wat ze zijn en dat het grootste monster dat in heel het boek rondwaart God zélf is die niets liever doet dan mensen op de meest schandelijke wijze op de proef stellen⁸, die zijn favorieten beschermt hoewel ze de gruwelijkste misdaden op hun geweten hebben⁹ en die zijn volgelingen voortdurend afdreigt. Kortom, één ding is zonder meer duidelijk: niet God schiep de mens naar zijn beeld en gelijkenis maar de mens creëerde God naar zijn beeld en gelijkenis en maakte op die manier van Hem een immoreel monster.

Telkens als we de verhalen lezen over obsceniteiten, wellustige uitpattingen, vreselijke en gruwelijke terechtstellingen en onophoudelijke wraakzucht waarmee meer dan de helft van de Bijbel gevuld is, zou het logischer zijn om het het woord van een demon te noemen, eerder dan het Woord van God. Het is een geschiedenis van het kwaad die gediend heeft om er de mensheid mee te teisteren en te verpesten en wat mij betreft: ik gruw ervan zoals ik gruwel van alles wat wreed is.¹⁰

Thomas Paine, *The Age of Reason*, 1794

⁸ Hij geeft Abraham de opdracht zijn zoon Isaak te offeren. Hij doodt Jobs vrouw, al zijn kinderen, zijn vee en neemt hem al zijn bezittingen af.

⁹ David stuurt de echtgenoot van zijn geliefde naar het front in de wetenschap dat hij daar zal sterven – enkel en alleen om zich diens vrouw te kunnen toe-eigenen.

¹⁰ Whenever we read the obscene stories, the voluptuous debaucheries, the cruel and torturous executions, the unrelenting vindictiveness, with which more than half the Bible is filled, it would be more consistent that we called it the word of a demon than the Word of God. It is a history of wickedness that has served to corrupt and brutalize mankind; and for my own part, I sincerely detest it, as I detest everything that is cruel.

DE MECHELSCHE CATECHISMUS MET UITLEG.

INLEIDING.

DE EERSTE LES.

Gewijde geschiedenis. — De twaalfjarige Jesus in den tempel, Luc. 2, 46. Iever des volks om Jesus te aanhooren, Marc. 6, 33; Mat. 15, 32. Parabel van den zaaiër. Marc. 4, 3-20. Jesus, de goede Meester, Mat. 19, 16; de kindervriend, Marc. 10, 13-16. Zending der apostelen, Mat. 28, 19. *Die u aanhoort, aanhoort mij*, Luc. 10, 16.

Van de christelijke leering.

1. *Welke is de zaligste van alle wetenschappen?*
De zaligste van alle wetenschappen is de christelijke leering.
Waarom is de christelijke leering de zaligste van alle wetenschappen?
Omdat zij alleen leert al wat men moet weten en doen om zalig te worden.
Wat volgt daaruit?
Dat degene die de christelijke leering wel kent, eene voordeeligere wetenschap bezit, dan de geleerden der wereld die de christelijke leering niet zouden kennen.
2. *Wat is de christelijke leering?*
De christelijke leering is de leering die Christus verkondigd heeft.
Wie heeft de christelijke leering eerst in de wereld gebracht?
Jesus-Christus zelf heeft deze eerst verkondigd, en de apostelen hebben ze overal verspreid.
Komt de christelijke leering uit den hemel?
Ja; de Zoon Gods heeft ze van daar in de wereld gebracht.
Wie hebben na de apostelen de christelijke leering verkondigd?
Hunne leerlingen en andere apostolieke mannen, die door de Pauzen van Rome overal zijn gezonden geweest.

De mythe van de naastenliefde

Waarom naastenliefde geen christelijk monopolie is en Jezus niet het grote na te streven ideaal.

Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw was de boodschap van de Katholieke Kerk nog duidelijk. De essentie ervan was het geloof in Jezus Christus en in zijn leer die in de *Mechelsche Catechismus*¹¹ de *zaligste van alle wetenschappen* wordt genoemd: de *leering die Christus verkondigd heeft, die door de apostelen overal werd verspreid* en die bovendien uit de hemel zelf afkomstig is *want de Zoon Gods heeft ze van daar in de wereld gebracht*. Dat we hier citeren uit een uitgave van de Catechismus uit 1900 kan geen bezwaar zijn - de leer van de Kerk is naar eigen zeggen immers onveranderlijk.

Een goede zestig jaar later – als gevolg van het streven van het Tweede Vaticaans Concilie¹² naar modernisering – was die essentie naar de achtergrond verdwenen ten voordele van het concept *naastenliefde*. Dat paste natuurlijk wonderwel in het tijdsbeeld van de jaren zestig met de *love and peace*-generatie, anti-Vietnambetogingen en de daaruit voortgekomen vredesbeweging. Kenmerkend voor de manier waarop dat liefdesconcept centraal kwam te staan in het katholicisme was de manier waarop Jezus en zijn apostelen in de musical *Jesus Christ Superstar* werden neergezet als een leuk stelletje wietrokkende hippies. De megahit van Maria Magdalena - *I don't know how to love him* – wist zelfs de houterige paus Paulus VI te bekoren. Deze paus, Giovanni-Battista Montini, was naar eigen zeggen een fan van *Jesus Christ Superstar*. Hij bekeek de verfilming ervan in 1973 samen met regisseur Norman Jewison en vond het een bijzonder geslaagde manier om de moderne jeugd in contact te brengen met het evangelie.

Jammer genoeg is dat idee van *naastenliefde* als centraal concept van het christelijke geloof, een mythe. De Kerk associeert het concept met een zogenaamd *liefdevolle* en *eindeloos barmhartige* God van wie Jezus de *emanatie* zou zijn. Waar dat beeld vandaan komt is onduidelijk want in het evangelie van Mattheüs lezen we:

Denk niet dat ik gekomen ben om op aarde vrede te brengen. Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Want ik kom een wig drijven tussen een man en zijn vader, tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; de vijanden van de mensen zijn hun eigen huisgenoten! Wie meer van zijn vader of moeder houdt dan van mij, is mij niet waard, en wie meer houdt van zijn zoon of dochter dan van mij, is mij niet waard. Wie niet zijn kruis op zich neemt en mij volgt, is mij niet waard. Wie zijn leven probeert te behouden zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, die zal het behouden. (Mt.10,34-39)

Daar komt dan nog bij dat Jezus *gekruisigd* zou zijn. Kruisiging was een straf voorbehouden aan opstandelingen en aan iedereen die een bedreiging vormde voor de eenheid van het Romeinse rijk. Zo maakte in 71 v.C. het leger een bloedig einde aan de door Spartacus geleide

¹¹ *Mechelsche Catechismus met uitleg en korte oefeningen op het einde van elke les, voorgesteld door Zijne Eminentie den Cardinaal Goossens, aartsbisschop van Mechelen, aan de kinderen die hunne Eerste Communie gedaan hebben, en aan de bejaarde mensen.* – Mechelen, Boekhandel Raym. Van Velsen, z.j. (met Nihil Obstat dd 1 augustus 1901).

¹² Als Vaticanum II bekend staand concilie (bisschoppenconferentie) gehouden in Rome van oktober 1962 tot december 1965. Hoofdopdracht van de 2540 bisschoppen van over de hele wereld was het *aggiornamento*, de aanpassing van de Kerk aan de moderne wereld.

slavenopstand en de 6000 arme donders die het overleefden werden gekruisigd langs de Via Appia. Verder is van Julius Caesar bekend dat hij de piraten die hem een tijdje gegijzeld hielden, na afloop liet kruisigen. Het ligt dus voor de hand dat ook Jezus een *oproerkraaier* moet zijn geweest. Het beeld van de zachtmoedige Jezus die zijn leerlingen opdroeg het zwaard in de schede te steken en hun vijand te beminnen is postuum gecreëerd, voornamelijk door toedoen van de bekeerling Paulus die - als hij inderdaad de zoon van een Romein was - goed moet hebben beseft dat zijn prediking maar succes zou hebben als hij op goede voet stond met de Romeinse bezetter.

Voor de rest blijkt Jezus zoals we hem leren kennen in de evangeliën in alle opzichten eerder een gewoon mens dan de gepolijste goddelijke leraar en übermensch die er later van gemaakt werd. Verder lezend in het Mattheüsevangelie, meer bepaald in hoofdstuk 26, waarmee het zogenaamde *lijdensverhaal* of de *passie* begint, ontmoeten we een vrouw die ongevraagd een soort balsem over Jezus giet (de reden wordt er niet bij verteld):

Toen Jezus in Bethanië in het huis van Simon – degene die aan huidvraat had geleden – aanlag voor een maaltijd, kwam er een vrouw naar hem toe. Ze had een albasten flesje met zeer kostbare olie bij zich en goot die uit over zijn hoofd. De leerlingen ergerden zich toen ze dit zagen en zeiden: ‘Wat een verspilling! Die olie had immers duur verkocht kunnen worden, dan hadden we het geld aan de armen kunnen geven.’ Jezus hoorde het en zei: ‘Waarom vallen jullie deze vrouw lastig? Zij heeft iets goeds voor mij gedaan. Want de armen zijn altijd bij jullie, maar ik zal niet altijd bij jullie zijn. Door die olie over mij uit te gieten, heeft ze mijn lichaam voorbereid op het graf. Ik verzeker jullie: waar ook ter wereld het goede nieuws verkondigd zal worden, zal ter herinnering aan haar verteld worden wat zij heeft gedaan.’ (Mt.26,6-13)

Is dat de redenering van een oneindig liefdevolle Jezus, een man die *zijn leven gaf voor de mensheid: armen zullen er altijd zijn maar ik niet, laat haar dat geld dus maar aan mij verspillen?* Enkele regels verder in het verhaal, als hij samen met zijn leerlingen aan tafel zit om *pesach*¹³ te vieren, maakt hij het nog bonter. Hij zegt:

‘Hij die samen met mij zijn brood in de kom doopte, die zal mij uitleveren. De Mensenzoon zal heengaan zoals over hem geschreven staat, maar wee de mens door wie de Mensenzoon uitgeleverd wordt: het zou beter voor hem zijn als hij nooit geboren was.’ (Mt.26, 23-24)

Dat zijn toch geen woorden die we mogen verwachten van iemand die hét voorbeeld van ultieme naastenliefde heet te zijn?

En dan hebben we het nog niet gehad over Jahweh, de *Heer*, volgens het christendom de vader van Jezus en samen met hem en de Heilige Geest de *Heilige Drievuldigheid* vormend. Jahweh’s voortdurende dreigementen aan het adres van zijn uitverkorenen, werpen een wel heel donkere schaduw over wat vroeger de *gewijde geschiedenis* heette.

Voor de schuld van de ouders laat ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze mij haten; maar als ze mij liefhebben en doen wat ik gebied, bewijs ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht. (Ex.20,5-6)

¹³ Het joodse feest dat het einde van de slavernij in Egypte en de vlucht uit Egypte onder leiding van Mozes herdenkt. Het duurt gewoonlijk 7 à 8 dagen.

Het zwaard roep Ik tegen u op om de schending van mijn verbond te wreken. U zult bijeen kruipen in uw steden, en Ik laat de pest op u los, zodat u in de macht van uw vijanden valt. Uw offerhoogten verwoest Ik, uw wierookaltaren haal Ik omver, uw gedenktekens smijt Ik op één hoop met die van uw afgoden, want Ik walg van u. (Lev.26, 25 en 30)

Maar als u de HEER, uw God, niet gehoorzaamt en zijn geboden en wetten, zoals ik ze u vandaag heb voorgehouden, niet nauwkeurig naleeft, zullen deze vervloekingen u treffen: (...) De HEER zal u treffen met zweren als Egypte destijds, met builen, uitslag en schurft, met ongeneeslijke ziekten. De HEER zal u treffen met krankzinnigheid, blindheid en verstandsverbijstering. U zult op klaarlichte dag in het duister tasten, zoals een blinde op de tast zijn weg moet zoeken. Alles wat u onderneemt zal mislukken. Dag in dag uit zult u worden beroofd en uitgebuit, en er is niemand die u komt redden. (Deut.28, 15 en 27-29)

Aangezien er volgens de christelijke leer maar één God is, is Jahweh, de god van het Oude Testament, dezelfde god als die waarvan sprake is in het Nieuwe Testament. De in de 4de eeuw tot dogma verheven leerstelling van de Heilige Drieëenheid AKA Drievuldigheid AKA Triniteit houdt in dat er slechts één God is maar dat die zich manifesteert in drie goddelijke personen: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Als Jezus en de Vader daarom allebei dezelfde god zijn, zoals de Kerk haar gelovigen voorhoudt, hoe kan die god dan tegelijk liefde zijn én het gruwelijk monster dat we leren kennen in het Oude Testament? En als dat niet zo is, waarom heeft de Kerk dat hele Oude Testament dan niet verworpen?

Nee, die zogenaamde *naastenliefde* als essentie van het christendom is niet méér dan wishful thinking van welmenende goedgelovigen. De wáre essentie van het christendom is niet die zogenaamde naastenliefde maar het geloof in Jezus Christus als zoon van God en in zijn leer, zoals de *Mechelsche Catechismus* het zijn lezers duidelijk voorhield en zoals de Kerk het in haar geloofsbelijdenis ook vandaag nog steeds verkondigt:

Ik geloof in één God
De almachtige Vader
Schepper van hemel en aarde
Van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.
En in één Heer, Jezus Christus,
Eniggeboren Zoon van God
Vóór alle tijden geboren uit de Vader.
God uit God, licht uit licht,
Ware God uit de Ware God,
Geboren, niet geschapen.
Eén in wezen met de Vader
En door wie alles geschapen is.

(geloofsbelijdenis van Nicea, heden-ten-dage nog vast onderdeel van elke eucharistieviering)

Over *naastenliefde* wordt in dit *credo* met geen woord gesproken.

Bovendien even vermelden dat die naastenliefde helemaal geen exclusieve eigenschap van het christendom is. Ook andere godsdiensten bevelen het op de één of andere manier aan. Het begrip bestond al lang vóór de opkomst van het christendom en het idee dat eraan ten

grondslag ligt werd eeuwen voordien al verspreid door Griekse filosofen: ten tijde van Homeros (800 v.C.) was het begrip naastenliefde of *agape* al bekend, verwijzend naar een op morele principes gebaseerde liefde. Iets geheel anders dus dan de geslachtelijke liefde - *eros* - of de gewone vriendschap - *philia* –.

Maar hoewel de *love and peace* - generatie ondertussen in het bejaardentehuis zit, valt het op dat christenen zich ook vandaag maar blijven beroepen op datzelfde begrip, als hen gevraagd wordt naar het écht wezenlijke van hun geloof. Het Vaticaan, in tijden van toenemend ongeloof dankbaar gebruik makend van elke strohalm om er zich aan vast te klampen, speelt daar handig op in. Toen in 2009 het Europese Hof voor de Rechten van de Mens de vrouw gelijk gaf die het feit aanklaagde dat Italiaanse openbare scholen verplicht zijn om een kruisbeeld aan de muur te hangen, schreeuwde het Vaticaan moord en brand en vond het schandalig dat dit *symbool van de naastenliefde* ter discussie werd gesteld. Hoewel de dame in kwestie, de vrijzinnige Soile Lautsi, in 2009 gelijk kreeg van de rechtbank, ging de Italiaanse staat in beroep waarop in 2011 de Grand Chamber van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens de uitspraak herriep en merkwaardig genoeg geen graten zag in de verplichting. Tot daar het blijkbaar dan toch niet zo fundamentele principe van de scheiding tussen Kerk en staat. Nog afgezien trouwens van de paradox van de afbeelding van een terechtstelling als symbool van naastenliefde¹⁴, is het uiterst ontmoedigend om telkens weer te moeten vaststellen dat zoveel mensen niet kunnen of willen inzien dat geloof geen noodzakelijke voorwaarde is om naastenliefde te tonen, om een medemens vriendelijk te behandelen en te helpen, kortom: om een goed mens te zijn. Sterker: wie dat durft te beweren, krijgt verbaasde blikken en stoot op onbegrip en verbijstering, overtuigd als christenen zijn dat ethisch handelen alleen maar mogelijk is als het evangelisch is, daarmee bedoelend: geïnspireerd door hun voorbeeld Jezus Christus.

Als we daarom goed beseffen dat niet *naastenliefde* de essentie van het christendom is maar wel het *geloof in Jezus Christus* en in zijn leer, is het essentieel dat we weten wie die Jezus eigenlijk was en wat hij ons te vertellen had. Een voor-de-hand-liggende en dus pertinente vraag in dat verband is: kunnen we er wel zeker van zijn dat hij echt bestaan heeft? Of gaat het om een fantasiepersonage? En als hij echt bestaan heeft, hoe kunnen we dan zeker weten wat hij heeft gezegd of geschreven? Moeten we zomaar alles wat er over hem wordt verteld, voetstoots aannemen? Kortom: zijn er bewijzen voorhanden of moeten we alles simpelweg *geloven*?

Geloven betekent “*voor waar houden, hetzij op andermans aangeven, hetzij naar eigen mening*”. Maar iets kan alleen *waar* zijn, wanneer het niet pertinent *onwaar* is. Wie iets wat *onwaar* is, toch voor *waar* houdt, is niet *gelovig* maar gewoon dom. We gaan hier dan ook bespreken wat christenen logischerwijze onbespreekbaar vinden: het waarheidsgehalte van hun geloof. En dat door louter te vertrekken van *feiten*. Want feiten zijn altijd *waar* en alleen op die manier kunnen we tot conclusies komen.

Uiteindelijk zullen we op die wijze de vraag kunnen beantwoorden of het mogelijk is dat het christendom ons al tweeduizend jaar bedriegt en het antwoord zal een volmondig *ja* zijn. Ja, het christendom is één grote zwendel. Ja, wij laten ons al ruim twintig eeuwen in de luren

¹⁴ Een misvormd mensenlichaam genageld aan een martelwerktuig heeft alleen maar te maken met naastenliefde als je de perfide christelijke redenering volgt dat één mens wordt geofferd om de anderen te verlossen van hun zonden.

leggen. En het gaat niet om een vergissing of een verkeerde interpretatie van feitelijke gegevens. Want dan zouden we één en ander nog kunnen begrijpen. Nee, het gaat om doelbewuste leugens, verzinsels en bedrog.

Maar vooral gaat het om de gevolgen van dat alles. Het christendom heeft in zijn tweeduizend jarig bestaan méér levens verwoest dan welk ander totalitair systeem ook. En dat alles in de naam van een illusie.

Uit de *Mechelsche Catechismus*, editie 1901, eerste deel, derde les: I. Van het Geloof:

Vraag 1: Wat is het Geloof?

Het Geloof is eene goddelijke deugd door dewelke wij vastelijk gelooven al hetgene God veropenbaard heeft en door de H. Kerk ons voorhoudt te gelooven.

Wat is gelooven?

Gelooven is iets voor waarheid aannemen op eens anders zeggen; bijgevolg aan God gelooven is hetgeen God veropenbaard heeft, voor waarheid aannemen, niet omdat wij er de waarheid door ons verstand of onze zinnen van zien, maar omdat het door God veropenbaard is.

Wat moeten wij gelooven?

Al hetgene God veropenbaard heeft en door de H. Kerk ons voorhoudt te gelooven.

Wat heeft God veropenbaard?

Al wat noodig is tot onze zaligheid.

Hoe moeten wij gelooven?

Wij moeten vastelijk gelooven, dit wil zeggen, zoo gelooven dat wij geenszins twijfelen.

4 - Giotto di Bondone, *Hemelvaart*, 1304-1306, Padua, Scrovegni-kapel.

We zien Jezus die opstijgt te midden van engelenkoren. Onder hem of vóór hem – er is nog niet veel perspectief – de twee engelen aan het graf waarvan sprake in het Johannesevangelie. Op de voorgrond, biddend, zien we de maagd Maria en de apostelen. In feite komt deze scene niet voor in de evangeliën. Bij Johannes kondigt Jezus aan dat hij zal *opstijgen* naar zijn Vader, bij Lucas staat laconiek: *Terwijl hij hen zegende, ging hij van hen heen en werd opgenomen in de hemel.* (Lc.24, 51) Mattheüs en Marcus vermelden alleen dat Jezus is opgestaan uit de dood maar spreken niet over een hemelvaart. Daarvan is alleen sprake in het boek *Handelingen van de Apostelen*.

De Messiasmythe

Waarom Jezus van Nazareth nooit heeft bestaan en het dus om een mythologisch personage gaat.

De naam *Jezus* is afgeleid van het Griekse *Ἰησοῦς* (*Iēsous*), dat op zijn beurt afgeleid werd van het Hebreeuwse *Jehosjoea* of het Hebreeuws-Aramese *Jesjoea* (*Jozua*). In het Judea van het begin van onze tijdrekening liepen er duizenden mannen rond met die naam en we mogen er dus van uitgaan dat *Jezus* heeft bestaan, meer dan één zelfs. Maar heeft *Jezus van Nazareth*, ook wel *Christus* genoemd, de *Zoon van God*, de *Mensenzoon*, de *Verlosser*, de *Heiland*, kortom: Jezus, de god van het christendom, bestaan? Op dié vraag is maar één antwoord mogelijk: neen - die Jezus heeft nooit bestaan.

Toch zijn miljoenen en miljoenen mensen van het tegendeel overtuigd. Zij noemen zich *christenen* en schrijven alle woorden die naar hem verwijzen, met een hoofdletter. Deze volgelingen van *Jezus Christus*¹⁵ zijn er zelfs van overtuigd dat hun Jezus leeft in een soort andere dimensie en van daaruit over hen waakt.

Kunnen wij dat bewijzen, dat die Jezus van Nazareth - *Gods zoon* - nooit bestaan heeft? Nee - maar dat hoeft ook niet. Een oeroud rechtsprincipe luidt: *Actori incumbit probatio* - wie iets beweert, moet het bewijs daarvoor leveren -. Als er iemand verkondigt dat er kabouters in zijn tuin wonen, zal hij de waarheid van die bewering moeten aantonen. Stel je voor dat de *anderen* maar moeten bewijzen dat er géén kabouters in zijn tuin wonen en hij dus gewoon onzin verkoopt - zou dat niet de omgekeerde wereld zijn?

Geen probleem, zeggen christenen, om vervolgens te stellen dat er heel wat bewijs is voor het bestaan van hun Jezus. Zij durven zelfs te beweren dat er over weinig historische figuren zoveel biografisch materiaal bestaat als over Jezus Christus.

Laten we met die bewering maar ineens komaf maken: het is volslagen onzin. Er is geen énkél bewijs voor hun verhalen. Het zogenaamde bewijsmateriaal dat christenen naar voren schuiven is op eenvoudige wijze te ontmaskeren als de ene keer een samenraapsel van fantasie en naïef volksgeloof, de andere keer als gewoonweg leugens en bedrog. Over Alexander de Grote bijvoorbeeld is wel duizend keer meer bekend dan over Jezus van Nazareth. Een valse vergelijking? Niet helemaal: Alexander leefde van 356 tot 323 v.C. en stierf dus in zijn 33ste levensjaar, net als.. (u raadt het). Maar Alexander van Macedonië was een koning en veroveraar van een wereldrijk, zult u zeggen. Goed, maar over Jezus werd later beweerd dat hij Rex Mundi (koning van de wereld) was, Pantocrator (albeheerser) en zelfs God. Zó ver gezocht is de vergelijking dus niet. Hoe dan ook: overvloedig bronnenmateriaal van tijdgenoten vormt afdoende bewijs voor het bestaan van Alexander de Grote. Voor het bestaan van Jezus is dit helemaal niét het geval, zoals verderop zal worden toegelicht.

Vanzelfsprekend hebben de echte gelovigen ook daar een antwoord op klaar: *Afwezigheid van bewijs is geen bewijs van afwezigheid...* En inderdaad, dat valt niet te ontkennen. Maar het is dan toch wel vreemd dat er geen énkél bewijs is voor het bestaan van wat volgens hen toch wel de belangrijkste mens ooit moet zijn geweest.

¹⁵ *Christus* is een eretitel die de christenen aan hun godmens gegeven hebben. Het is afgeleid van het Griekse *christos* = gezalfde of m.a.w. wie met gewijde olie (zalf) tot koning gezalfd werd.

Aan het bestaan van andere belangrijke figuren twijfelt niemand, juist omdat er bewijzen in overvloed zijn, zowel archeologische overblijfselen als historisch bronnenmateriaal. Wie zou er durven te beweren dat Julius Caesar of Napoleon Bonaparte sprookjesfiguren zijn? Er zijn geschriften van hun hand bekend, al dan niet in autograaf. Ze werden afgebeeld door tijdgenoten: standbeelden en schilderijen die tijdens hun leven gemaakt werden zijn overvloedig aanwezig in onze musea. Hun daden en verwezenlijkingen staan opgetekend in de werken van de grootste en bekendste historici van hun eigen tijd. Er werden munten geslagen met hun naam en portret erop die we heden ten dage nog in groten getale in collecties aantreffen. Kortom: de sporen van hun bestaan zijn onuitwisbaar en daarom ook onloochenbaar. Het zijn geen mythologische maar historische figuren: mensen van vlees en bloed. Waarin ze in alle opzichten verschillen van de mythologische figuur Jezus van Nazareth.

Geen lichaam, wel een hele garderobe

Als eersteklas bewijsmateriaal voor het bestaan van Jezus zouden we vanzelfsprekend zijn stoffelijke resten kunnen aanvaarden, met andere woorden: zijn gebeente. Helaas - het werd nooit gevonden. Dat zou praktisch gezien ook moeilijk zijn: naar wie zoeken we eigenlijk? En vooral: wáár? Op welke plaats, in welk graf? Nergens bestaat enige zekerheid over. In het zogenaamde Heilig Graf in de Heilig Grafkerk in Jeruzalem hoeven we al helemaal niet te zoeken want dat is leeg omdat Christenen geloven dat Jezus *met lichaam en al* in de hemel werd opgenomen. Zij noemen dit zijn *hemelvaart* en in veel landen is *Hemelvaart* (*Himmelfahrt* / *Ascension Day* / *etc*) een officiële feestdag. Als we deze merkwaardige gedachtegang even volgen *is* er dus helemaal geen lijk en heeft het zoeken ernaar geen zin.

Meteen stoten we hier op hét fundamentele geloofspunt van het christendom: de *verrijzenis* en de daaropvolgende *hemelvaart* van Jezus. Want zonder zijn *wederopstanding* en *tenhemelopneming* zou hij geen god zijn maar een gewoon mens en stort de christelijke leer als een kaartenhuisje ineen. We hoeven daarom niet te verwachten dat er ooit christenen met de aardse overblijfselen van hun god te voorschijn zullen komen – zó dom zijn ze nu ook weer niet.

Toch vinden we verspreid in kerken over de hele wereld wel degelijk overblijfselen van de Zoon van God. Het gaat dan natuurlijk niet om zijn geraamte maar om de dingen die een mens tijdens zijn leven zoal achterlaat. Op verschillende plaatsen vinden we bijvoorbeeld kleinere of grotere hoeveelheden van zijn bloed, o.a. in Brugge waar deze *relikwie*¹⁶ elk jaar op Hemelvaartsdag figureert in de Heilig-Bloed-processie. Verder treffen we in de rijkelijk versierde reliekschrijnen van kerkelijke schatkamers overal in Europa plukjes haar aan (in diverse kleurschakeringen gaande van helblond tot pikzwart), afgeknipte vinger- en teennagels, en - laten we niet vergeten dat Jezus een jood was en dus per definitie besneden - zijn geamputeerde voorhuid. En niet gewoon één voorhuid zoals we zouden verwachten, maar meerdere: in de middeleeuwen waren er in West-Europa wel achttien plaatsen waar de *Heilige Voorhuid* of de *Preputium Domini* werd tentoongesteld. Wat dat betreft moet Jezus inderdaad wel goddelijk zijn geweest: hoeveel penissen moet hij wel niet gehad hebben? Zou dat misschien één van de redenen kunnen zijn dat hij zo populair is geworden?

Die in onze ogen toch wel merkwaardige preoccupatie van de middeleeuwen met Jezus' voorhuid is een rechtstreekse erfenis van die van het joodse volk in de Bijbel. Aangezien elke jood besneden is was het bezit van een voorhuid een bij uitstek onderscheidend kenmerk. Zo wordt er in het Bijbelboek Samuel verteld hoe koning Saul aan David de opdracht geeft hem

¹⁶ Reliek of relikwie: (<Lat. reliquus = achtergebleven) vereerd overblijfsel van een heilige.

honderd voorhuiden van de hem vijandig gezinde Filistijnen te bezorgen. Om bij Saul in de gunst te komen doodt David vervolgens geen honderd, maar tweéhonderd Filistijnen en snijdt bij allen de voorhuid van hun penis. De historie is te vinden in *1 Sam. 18*. Het is een eigenaardig verhaaltje: de lijken van volwassen mannen besnijden vergt heel wat meer tijd en moeite dan het eenvoudige afsnijden van hun geslachtsdelen, een aardigheidje dat niet ongewoon was in de Oudheid. De penissen werden vervolgens aan elkaar geregen: het was een effectieve manier om de slachtoffers te tellen en daarna werden de slingers als trofeeën meegevoerd in de triomftocht van de overwinnaar.

Na dit leerzame intermezzo terug nu naar Jezus' voorhuid. Enerzijds omdat zo'n piepklein en verschrompeld stukje huid erg vergankelijk is, anderzijds omdat zelfs de Katholieke kerk af en toe inziet dat waanzin al eens te ver kan gaan, zijn er in Frankrijk ondertussen nog maar twee exemplaren bekend. Ook in Italië is er minstens één geweest maar alleen die in de Sancta Sanctorum-kapel in Rome wordt nog vermeld in toeristische brochures en reisgidsen. Het is de kapel bovenaan de Scala Santa in het complex tegenover de Sint-Jan-van-Lateranen basiliek. In de schatkamer van die laatstgenoemde kerk vind je trouwens ook nog de H. Navelstreng, nog zo'n miraculeus bewaard gebleven overblijfsel van dat dekselse Christuskind. Ook in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen zou er lange tijd een H. Voorhuid zijn geweest maar het kostbare kleinood is sedert de Franse revolutie spoorloos verdwenen. De Franse Revolutionaire Raad was niet zo'n liefhebber van heilige zaken. Het scheelde niet veel of ze hadden trouwens de hele kathedraal laten afbreken.

Terug naar onze uitgangsstelling: het is duidelijk dat we deze stoffelijke resten niet als ernstig bewijsmateriaal kunnen beschouwen. De hele reliekenhysterie ontstond in de middeleeuwen, dus vele eeuwen na Jezus' dood. Vooral in de twaalfde eeuw floreerde de handel in relikwieën en het is moeilijk uit te maken wat het grootst was: de inventiviteit van de handelaars of de naïviteit van de gelovigen. De meest waanzinnige dingen kwamen meer dan duizend jaar later tevoorschijn, gaande van de trap uit het paleis van Pontius Pilatus (de al eerder genoemde *Scala Santa* in Rome) over een volledige garderobe van Jezus. Zo is er de *Heilige Tuniek* (in het Duits: *Rock*) in Trier waarvan de oudste geschreven vermelding dateert van – u raadt het - de 12de eeuw. Volgens die vermelding zou het kledingstuk door de H. Helena in de vierde eeuw uit het Heilig Land zijn meegebracht waarna ze het aan de Dom van Trier zou hebben geschonken. En wat dacht u van de *Heilige Sandalen* in de abdij van Prüm (Duitsland)? Deze kostbare relikwie was een geschenk van paus Zacharias aan Pepijn de Korte, de vader van Karel de Grote, in 752, uit erkentelijkheid voor het feit dat Pepijn deze paus grote gebieden op het Italiaanse schiereiland had geschonken, de zogenaamde *Donatio Pepini*, een flinke uitbreiding van het grondgebied dat de pausen zich al eerder hadden toegeëigend op basis van vervalste overdrachtsakten (de z.g. *Donatio Constantini* waarover later meer). Daar mocht dus wel iets tegenover staan en een relikwie als de Heilige Sandalen was in de middeleeuwen méér waard dan goud en diamanten. Het verzekerde de eigenaar van een ononderbroken stroom van inkomsten dankzij de bedevaartgangers die het aantrok. Bovendien straalde iets dat zó dicht bij de godheid had gestaan, enorm veel prestige uit. En dus werd de abdij van Prüm steeds machtiger. Macht die pas zou gaan tanen in de 12de eeuw, niet toevallig toen de concurrerende abdij van Trier plotseling met de *Heilige Tuniek* op de proppen kwam. Zo'n volledig kledingstuk was natuurlijk heel wat indrukwekkender dan een paar sandalen van de Heer, uiteindelijk niet meer dan wat bewerkt leer dat alleen met veel verbeelding aan sandalen doet denken.

Maar laten we ook Jezus' bekendste kledingstuk niet vergeten: de *lendoek* waarmee hij op alle kruisbeelden over de hele wereld staat afgebeeld. Hoewel dit kledingstuk op geen enkele manier in de evangeliën staat vermeld, wordt het bewaard in de schatkamer van de Dom van Aken waar ze trouwens ook de riem van Jezus' tuniek bewaren en zelfs zijn babywindsels. Kortom: het is ongelooflijk maar zowat élk kledingstuk dat de Verlosser ooit gedragen zou kunnen hebben, kwam eeuwen later tevoorschijn. Hetzelfde gebeurde trouwens bij Jezus' moeder van wie we ook nog heel wat garderobestukken bezitten. Vooral beroemd is *La Sainte Chemise*, bewaard in de kathedraal van Chartres. Dit Heilige Kleed zou zij gedragen hebben bij de zogenaamde annunciatie, de verkondiging door de engel Gabriël aan Maria dat zij de moeder van de Verlosser zou worden. Volgens andere bronnen zou het het onderkleed zijn geweest dat Maria droeg bij de geboorte van Jezus en het moet wel van uitstekende kwaliteit zijn geweest want volgens weer andere bronnen droeg zij het ook 30 jaar later nog toen ze wenend onder het kruis van haar zoon stond. Nu, als we ons realiseren dat er op meerdere plaatsen relieken bewaard worden van Maria's moedermelk dan is het zonder enige twijfel aan de preutsheid of misschien toch een klein beetje het fatsoen van de vrome middeleeuwen te danken dat we de H. Stoelgang niet hoeven te vereren...

Verder deugdelijk bewijsmateriaal zouden geschriften van Jezus' hand kunnen zijn. Op voorwaarde natuurlijk dat die in hun authentieke vorm tot bij ons zijn gekomen. Maar voor zover bekend heeft Jezus nooit zelf iets geschreven, laat staan gepubliceerd. Volgens het evangelieverhaal over de *overspelige vrouw* (Joh. 8,1-11) was Jezus in het zand aan het schrijven toen hij werd aangesproken. In dat geval kón hij dus wel schrijven maar er is hoe dan ook niets van zijn hand op papier of perkament overgeleverd en dus moeten we er vanuit gaan dat dergelijk *direct* bewijsmateriaal onbestaande is. En tussen haakjes: de bewuste passage over Jezus en de overspelige vrouw komt níet voor in de oudste overgeleverde versies van het Johannesevangelie maar verschijnt pas vanaf de 4de eeuw. Het is dus een inlassing – lees: fantasietje - van latere datum.

De mythe van het bewijs

Waarom er geen enkel bewijs is voor alles wat de Kerk beweert. Waarom de evangeliën totaal onbetrouwbaar zijn en heel het levensverhaal van Jezus puur verzinsel.

Volgens gelovigen zou er *indirect* bewijs in overvloed zijn en bedoeld worden dan verwijzingen naar Jezus, zijn daden en zijn woorden in geschriften van vermeende getuigen en van tijdgenoten. Ook deze *bewijzen* zetten we daarom even op een rijtje en laten we maar meteen beginnen met het heilige boek van het christendom, de Bijbel. Dat het hier in feite niet gaat over één boek maar over een hele bibliotheek blijkt al uit het woord *bijbel* zelf dat werd afgeleid van het Griekse *βιβλία* (*biblia*), wat *boeken* betekent.

Over het eerste deel van die Bijbel, het zogenaamde *Oude Testament*, kunnen we al meteen kort zijn: in geen enkele van deze teksten is er sprake van een Jehosjoea, laat staan dus van Jezus. Wél zijn er passages waaruit kan worden afgeleid dat de joden de komst van een *messias* of *verlosser* verwachtten. De evangelie-auteurs zouden daar later gretig gebruik van maken maar jammer genoeg wordt de messias nergens bij naam genoemd. Bovendien verwacht de joodse gemeenschap de *masjiach* vandaag nog steeds zodat we er zonder meer van kunnen uitgaan dat het in deze boeken zeker niét over Jezus van Nazareth gaat.

Op dus naar het tweede deel: het *Nieuwe Testament*. Vier biografieën of *evangeliën* vinden we hierin. Samen met de brieven of *epistels* van Jezus' allereerste volgelingen (de zo geheten *apostelen*), het verhaal van hun missioneringsreizen – de *Handelingen der Apostelen* - en tenslotte het boek *Openbaring*, ook wel bekend als *Apocalyps*, vormen ze het zogenaamde *Nieuwe Testament* (christelijk), dat het *Oude Testament* (joods) moest vervangen.

De evangeliën

De vier evangeliën – de naam *evangelie* komt van het Griekse *εὐαγγέλιον* (*euangelion*), wat *goede of blijde boodschap* betekent – worden voorgesteld als ooggetuigenverslagen maar zijn dat allesbehalve. Ooggetuigen zouden immers tijdgenoten van Jezus moeten zijn: mensen die hem gekend hebben, die hem persoonlijk aan het werk hebben gezien en die zijn woorden persoonlijk hebben gehoord. Als dat niet het geval is, kunnen de evangeliën worden afgedaan met wat in Amerikaanse advocatenseries en rechtbankdrama's zo fraai als *hearsay* wordt omschreven: iets wat je niet zelf hebt gehoord of gezien maar wat anderen je verteld hebben. En wat dus niet als betrouwbaar bewijsmateriaal kan worden beschouwd. Essentieel in dit verband is daarom de *datering* van deze evangelieteksten. Daarover zijn *exegeten* (Bijbelkenners) vrijwel unaniem: ze dateren alle vier van *na* het jaar 33, traditioneel én officieel door christenen beschouwd als het jaar waarin Jezus zou zijn gestorven.

Het *evangelie van Marcus* wordt beschouwd als het oudste en kreeg volgens de recentste inzichten zijn definitieve vorm waarschijnlijk pas ná het jaar 90, hoewel enkele fragmenten ervan mogelijk uit het jaar 70 stammen. *Waarschijnlijk* omdat het hier uiteindelijk om vermoedens gaat: geen mens weet wanneer de evangeliën exact geschreven werden en door wie. Dat wat traditioneel het *evangelie van* of *volgens Marcus* heet, wordt gewoon als het oudste van de vier beschouwd omdat het het kortste, het eenvoudigste en het meest natuurlijke is. Wat dit evangelie meteen ook het magerste van de vier maakt: de traditionele biografie van Jezus - beginnend met zijn doop door Johannes in de Jordaan en eindigend met de vrouwen die een leeg graf aantreffen - ontbreekt. De verhalen over de verschijningen van Jezus na zijn dood komen niet voor in de oudste manuscripten ervan maar werden wel opgenomen in het Marcusevangelie zoals het in de christelijke bijbel is te vinden. Opmerkelijk